

Lapsiperheköyhyys Helsingissä

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala
Sosiaalinen raportti
Kesäkuu 2025

Helsinki

Euroopan unionin
rahoittama
NextGenerationEU

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
2. Yleiskatsaus aineistoon.....	3
2.1. Aineisto	3
2.2. Vastausten jakautuminen toimialoittain ja palveluittain	4
2.3. Vastausten jakautuminen alueittain	5
2.4. Havaintojen ja ilmiöiden esiintyvyys.....	7
3. Lapsiperheköyhyyden taustatekijät ja ulottuvuudet	9
3.1. Taustatekijät.....	9
3.2. Lapsiperheköyhyyden ulottuvuudet.....	12
4. Raportoidut ilmiöt ja havainnot	13
4.1. Raportoitujen ilmiöiden ja havaintojen jakautuminen	13
4.2. Köyhyyden vaikutukset vapaa-aikaan, harrastuksiin ja sosiaalisiin suhteisiin.....	13
4.3. Asumisen haasteet	15
4.4. Puutteet ravitsemuksessa ja vaatetuksessa	17
4.5. Huoli taloudellisesta tilanteesta ja sosiaaliturvaleikkaukset	18
5. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten esittämät ratkaisu- ja kehittämisehdotukset.....	21
6. Lopuksi.....	24
Lähteet	26
Liitteet.....	30
Liite 1. Tiedonkeruun lomake	30

Raportin laatija:

Annika Tiilikainen, projektisuunnittelija
Osaamisen kehittämisen yksikkö

Sosiaalinen raportti on toteutettu Kestävän kasvun hankkeessa, jonka tavoitteena on hyvinvoinnin vahvistaminen ja ongelmien ennaltaehkäiseminen. Hanke on osa Suomen kestävän kasvun ohjelmaa (2023–2025), johon rahoitus saadaan Euroopan unionin kertaluonteisesta elpymisvälineestä (Next Generation EU). Ohjelmaa koordinoi sosiaali- ja terveysministeriö ja sitä toteutetaan kaikilla Suomen hyvinvointialueilla ja Helsingissä.

1. Johdanto

Lapsiperheköyhyys on moniulotteinen yhteiskunnallinen ongelma, joka heikentää lasten oikeuksien toteutumista ja tuottaa hyvinvoinnin vajeita. Lapsuuden aikaisilla perheen toimeentulovaikeuksilla on myös pitkäkestoisia vaikutuksia aikuisuuteen saakka. Suomalaisissa pitkittäistutkimuksissa on havaittu, että lapsuuden perheen heikko taloudellinen tilanne yhdistyy aikuisuudessa esimerkiksi mielenterveysongelmiin, työttömyyteen ja ylivelkaantumiseen (Lallukka ym. 2019; Bask ym. 2021; Hiilamo ym. 2021).

Köyhyydelle ei ole olemassa yhtä yhtenäistä määritelmää, vaan sitä voidaan määritellä ja mitata hyvin erilaisin tavoin tilanteesta riippuen. Köyhyys ei ole vain taloudellisten resurssien puutetta, vaan siihen kytkeytyy olennaisesti myös sosiaalisen toimintakyvyn rajoittuneisuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että yksilö ei pysty elämään sellaista elämää, kuin haluaisi eikä osallistumaan täysimääräisesti yhteiskunnan toimintaan. (Kallio & Hakovirta 2020, 13–14.) Lapsiperheiden arjessa köyhyys voi pakottaa säästämään niin välttämättömistä elämisen kustannuksista kuin vapaa-ajan menoista, ja kaventaa sosiaalista elämänpiiriä (Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö Itla 2023).

Pienituloisuus on yksi yleisimmin käytetty tapa mitata köyhyyttä. Pienituloisuus tarkoittaa sitä, että kotitalouden vertailukelpoiset tulot ovat alle 60 % väestön mediaanituloista. (Mäkinen & Virmasalo 2024, 15.) Köyhyysmittarina voidaan käyttää myös toimeentulotuen saamista. Perustoimeentulotuki on lyhytaikaiseksi tarkoitettu, viimesijainen sosiaalietuus, jonka tarkoituksena on turvata yksilön tai perheen välttämättömän toimeentulo. Toimeentulotukea voidaan pitää sekä subjektiivisena että objektiivisena köyhyysmittarina. Toimeentulotukea täytyy hakea, joten hakijalla on kokemus siitä, että hänen tulonsa eivät riitä. Tämän lisäksi päätöksen ollessa myönteinen viranomaisen on arvioinut, etteivät hakijan tulot riitä turvaamaan välttämättömiä elämisen kuluja. (Ilmakunnas ym. 2020, 202.) Lapsiperheissä vanhempien toimeentulotukiasiakkuuden on tutkimuksissa todettu ennustavan lasten toimeentulotukiasiakkuutta varhaisaikuisuudessa. Mitä pidempään perhe on

saanut toimeentulotukea, sitä todennäköisemmin lapset saavat pitkäaikaisesti toimeentulotukea myös aikuisuudessa (Ilmakunnas ym. 2020, 220.)

Tämä sosiaalinen raportti tarkastelee, miten lapsiperheköyhyys näkyy Helsingissä lapsia, lapsiperheitä, lasten vanhempia tai isovanhempia kohtaavien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten työssä. Raportissa käyn ensin läpi vastausten jakautumista palveluittain sekä mitä Helsingin alueita vastaukset koskevat. Sen jälkeen tarkastelen ammattilaisten esiin tuomia lapsiperheköyhyyden taustatekijöitä ja ulottuvuuksia sekä avovastauksissa raportoituja havaintoja. Lopuksi käyn läpi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten esittämiä toimenpide- ja kehittämis ehdotuksia lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi tai ennaltaehkäisemiseksi.

2. Yleiskatsaus aineistoon

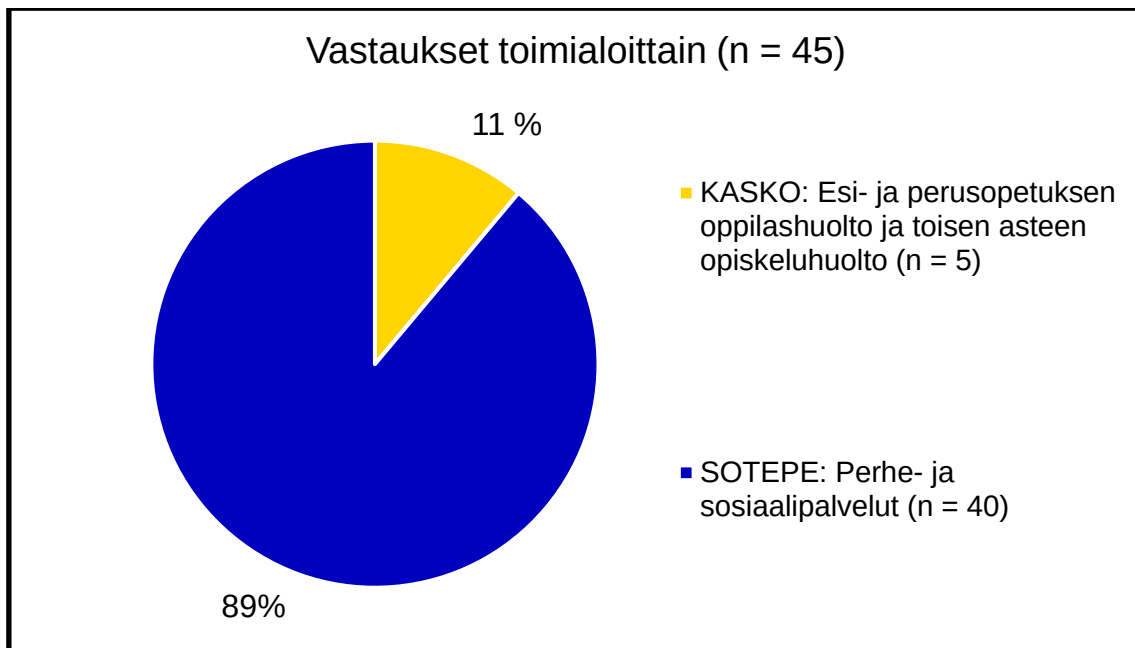
2.1. Aineisto

Tämän sosiaalisen raportin aineistona käytetään Helsingin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten raportoimia asiakastyön havaintoja lapsiperheköyhyydestä. Aineisto on koottu ajalla 28.10.–10.11.2024 Microsoft Forms-kyselylomakkeella, jonka työntekijät täyttivät anonymisti, eli vastaajien nimet tai yhteystiedot eivät tallentuneet lomakkeelle. Tiedonkeruun kohderyhmänä olivat työssään lapsia tai perheitä kohtaavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla oppilas- ja opiskelijahuollossa. Lomakkeeseen saatiin yhteensä 45 vastausta.

Tiedonkeruun aineiston analyysin yhteydessä vastaajille on annettu yksilöivät tunnisteet V1–V45. Avovastauksista poimituissa lainauksissa vastaajiin viitataan näillä tunnisteilla, esimerkiksi V1 (vastaaja 1), V2 (vastaaja 2) ja niin edelleen. Tunnisteen jälkeen on myös kerrottu, missä palvelussa vastaaja työskentelee (esimerkiksi ”lastensuojelu ja perhesosiaalityö”). Vastaajien ja asiakkaiden anonymiteetin suojelemiseksi heiltä ei kysytty tarkempia perustietoja, esimerkiksi missä yksikössä vastaaja työskentelee tai onko hän sosiaali- vai terveydenhuollon ammattilainen.

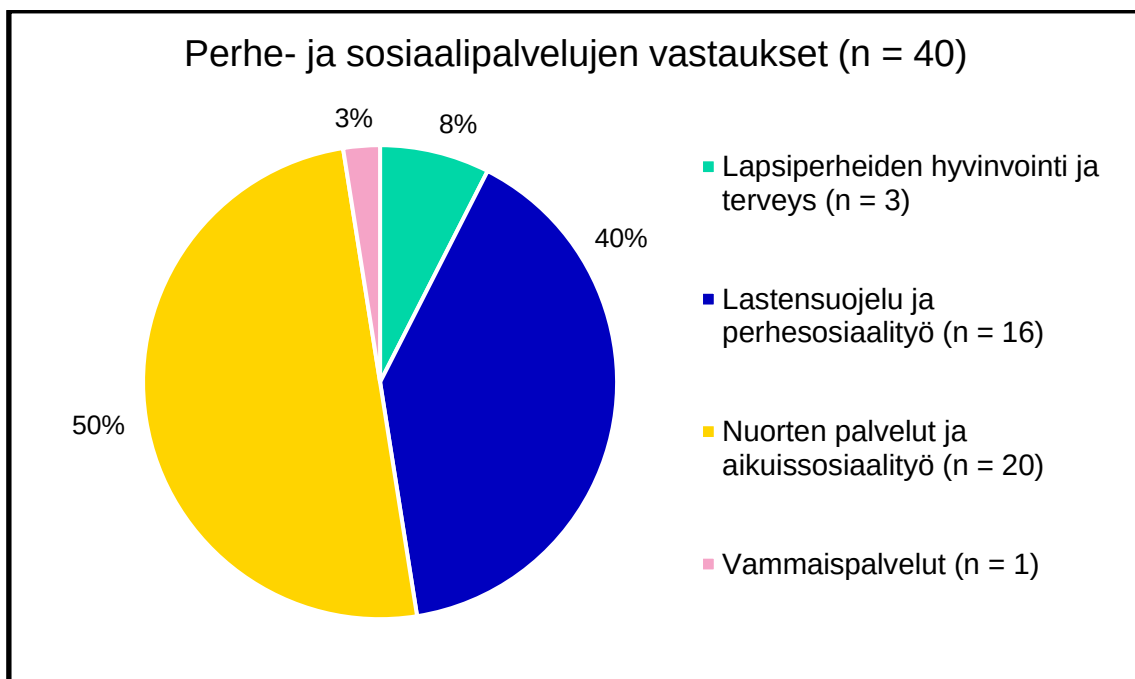
Vastausten tarkastelussa on huomioitava, että sama henkilö on voinut täyttää lomakkeen useammin kuin kerran, eli vastaajien tarkka lukumäärä ei ole tiedossa. Lisäksi osa vastaajista on vastannut yhdessä kollegan kanssa tai tiiminä. Kuvioissa 1 ja 2 on kuvattu vastausten jakautuminen toimialoitain ja palveluittain. 43 vastaajaa kertoi täyttävänsä lomaketta yksin, yksi kollegan kanssa ja yksi vastaus oli täytetty tiiminä. Kukaan vastaajista ei täyttänyt lomaketta yhdessä asiakkaan tai asiakkaiden kanssa.

2.2. Vastausten jakautuminen toimialoittain ja palveluittain

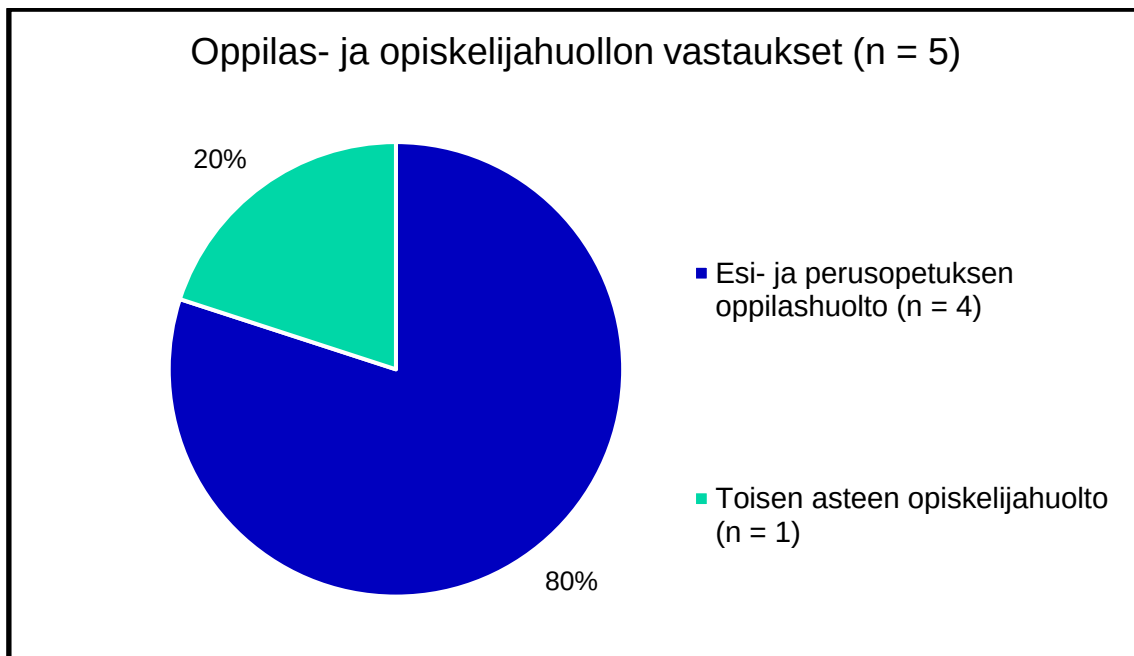
Kuvio 1. Vastausten jakautuminen toimialoittain (Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala ja Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala).

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalta (SOTEPE) vastauksia tuli yhteensä 40 ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta (KASKO) vastauksia tuli 5. Kaikki sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan vastaukset tulivat perhe- ja sosiaalipalveluista.

Kuvio 2. Perhe- ja sosiaalipalvelujen vastausten jakautuminen palveluittain.

Suurin osa perhe- ja sosiaalipalvelujen vastauksista tuli nuorten palveluista ja aikuissosiaalityöstä sekä lastensuojelun ja perhesosiaalityöstä. Yksittäisiä vastauksia tuli myös lapsiperheiden hyvinvoinnista ja terveydestä, joka sisältää esimerkiksi neuvolat, sekä vammaispalveluista.

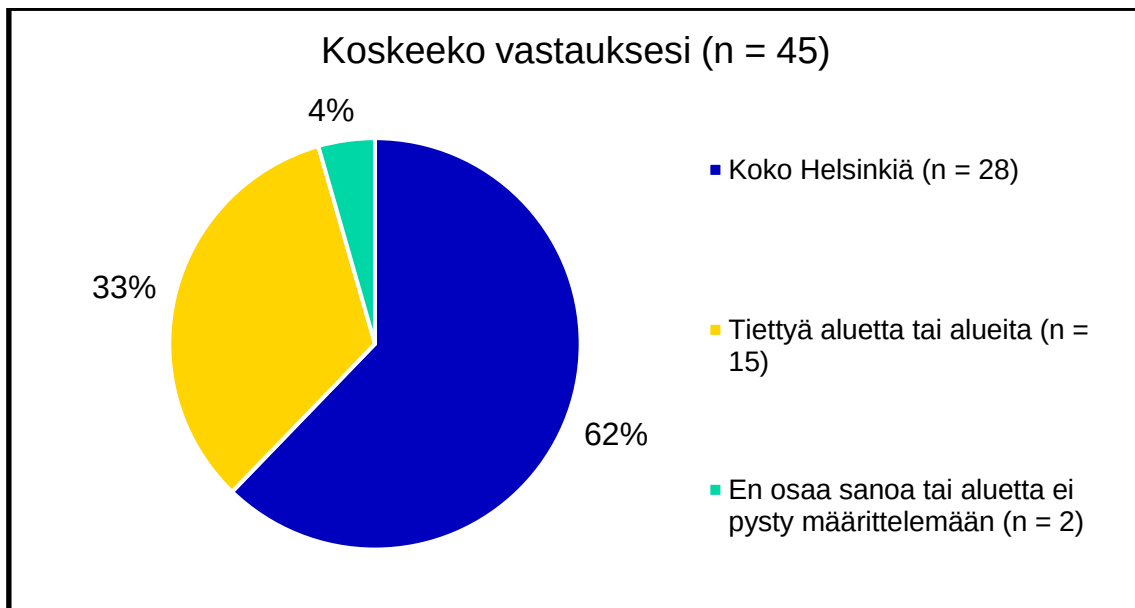

Kuvio 3. Oppilas- ja opiskelijahuollon vastausten jakautuminen.

Oppilas- ja opiskelijahuollon vastauksista suurin osa tuli esi- ja perusopetuksesta ja yksi vastaus toiselta asteelta.

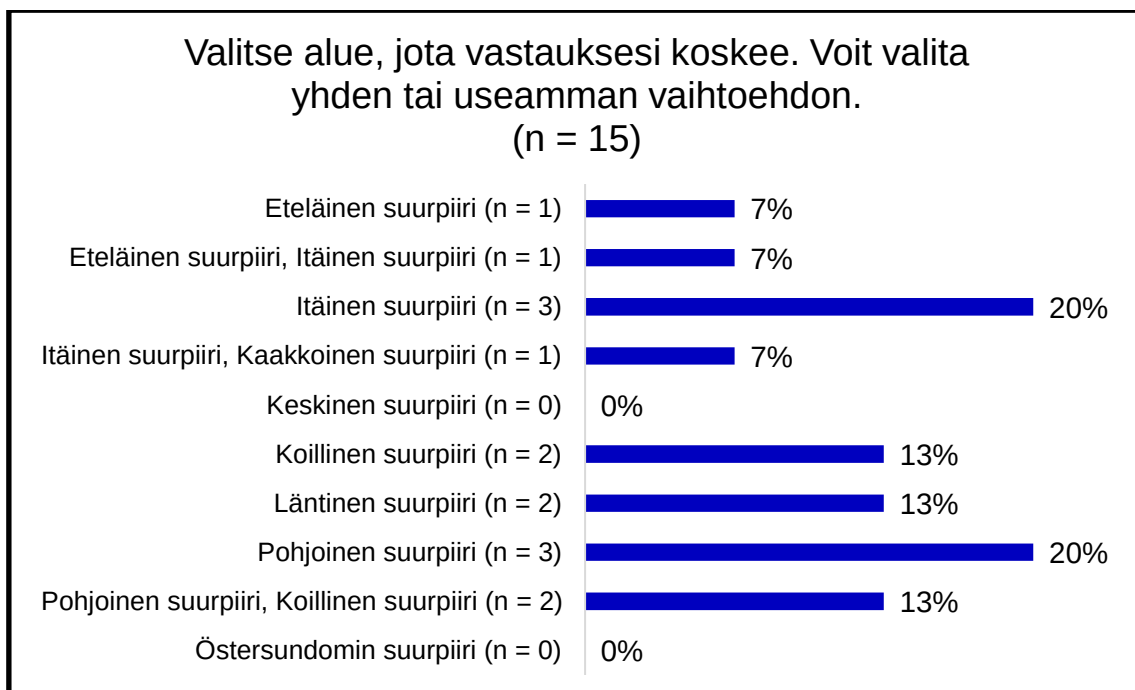
2.3. Vastausten jakautuminen alueittain

Vastaajia pyydettiin kertomaan, koskevatko heidän raportoimansa ilmiöt ja havainnot koko Helsinkiä vai jotakin tiettyä aluetta. Suurin osa vastaajista kertoi vastausten koskevan koko Helsinkiä ja kolmasosa kertoi vastauksen koskevan tiettyä aluetta tai alueita. Kaksi vastaajaa kertoi, ettei osaa sanoa tai aluetta ei pysty määrittelemään.

Kuvio 4. Vastausten jakautuminen sen mukaan, koskeeko vastaus koko Helsingiä vai tiettyä Helsingin aluetta.

Se, että suurin osa vastaajista kertoi heidän raportoimansa asian tai ilmiön koskevan koko Helsingiä, on huomionarvoista. Vastaajien työssään tekemät lapsiperheköyhyyteen liittyvät havainnot eivät siis pääasiallisesti rajaudu vain jollekin tietylle alueelle, vaan koskevat perheitä laajemmin koko Helsingin alueella. Vastausten alueellisessa jakautumisessa ei ollut suuria eroja.

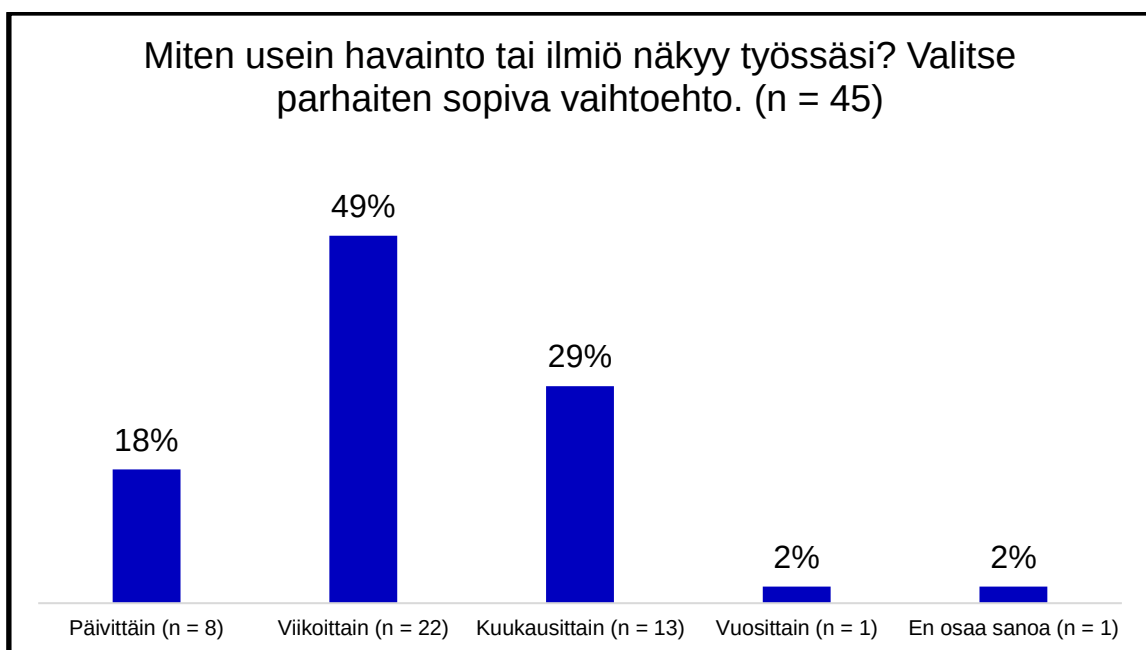

Kuvio 5. Vastausten jakautuminen sen mukaan, mitä Helsingin aluetta vastaus koskee. Aluejako noudattaa Helsingin suurpiirejä.

Vastausten määrä oli sen verran pieni, että tämän perusteella ei voida arvioida alueellisia eroja. Jos vastausten määrä olisi ollut suurempi, on todennäköistä, että alueellisia eroja olisi noussut esille, sillä väestön sosioekonomisessa rakenteessa on Helsingissä selkeitä alueellisia eroja (Helsingin kaupunki 2025).

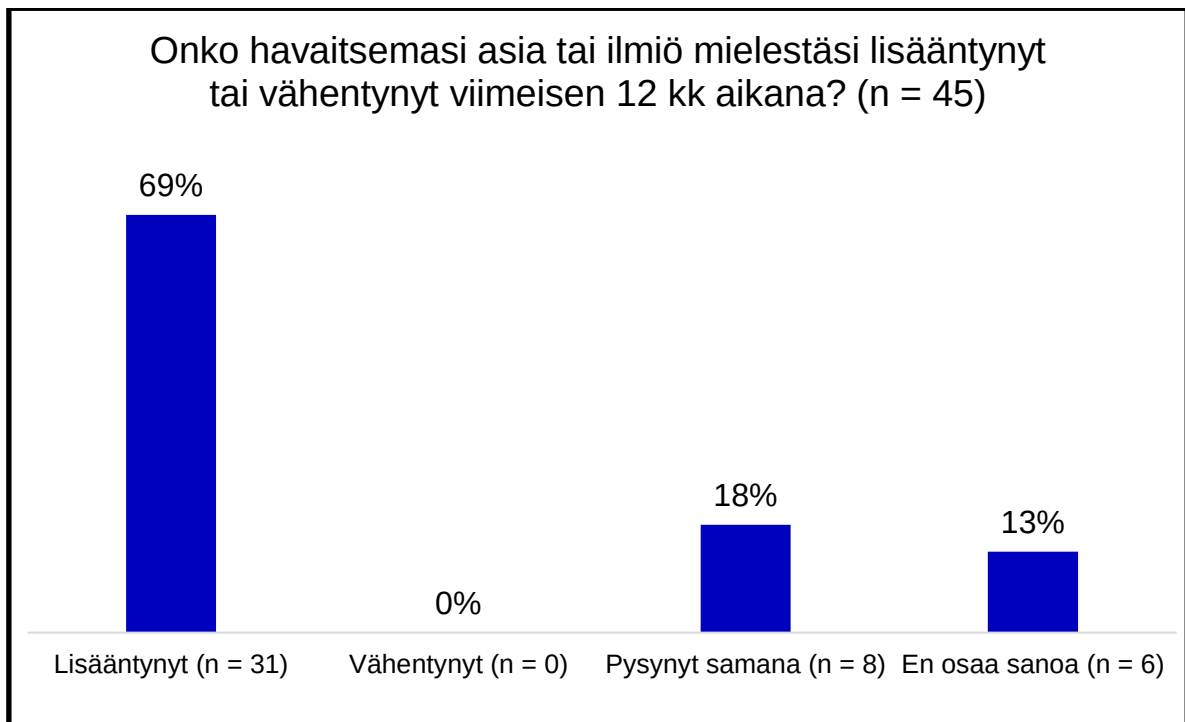
2.4. Havaintojen ja ilmiöiden esiintyvyys

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, miten usein heidän raportoimansa havainto tai ilmiö näkyy heidän työssään ja onko se heidän mielestään lisääntynyt tai vähentynyt viimeisen vuoden aikana.

Kuvio 6. Vastausten jakautuminen sen mukaan, miten usein vastaajan raportoima havainto tai ilmiö näkyy hänen työssään.

Noin kaksi kolmasosaa vastaajista kertoi, että heidän raportoimansa havainto tai ilmiö näkyy heidän työssään päivittäin tai viikoittain. Lapsiperheköyhyyteen liittyvät havainnot ovat aineiston perusteella säännöllinen osa vastaajien työssään kohtaamia asiakastilanteita.

Kuvio 7. Vastausten jakautuminen sen mukaan, onko vastaajan havaitsema asia tai ilmiö hänen mielestään lisääntynyt, vähentynyt vai pysynyt samana viimeisen 12 kk aikana.

Suurin osa vastaajista arvioi, että heidän raportoimansa asia tai ilmiö on lisääntynyt viimeisen vuoden aikana. Kahdeksan vastaajaa arvioi tilanteen pysyneen samana ja kuusi vastaajaa kertoi, ettei osaa sanoa. Kukaan vastaajista ei arvioinut ilmiön tai havainnon vähentyneen viimeisen vuoden aikana. Eniten olivat lisääntyneet viikoittaiset havainnot (n = 15, 33 %).

3. Lapsiperheköyhyyden taustatekijät ja ulottuvuudet

3.1. Taustatekijät

Lapsiperheköyhyyteen liittyviä taustatekijöitä kartoittavassa kysymyksessä vastaajia pyydettiin arvioimaan, mitkä tekijät ovat heidän mielestään vaikuttaneet raportoinnin kohteena olevaan asiaan tai ilmiöön. Taustatekijöiden valinnassa hyödynnettiin Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö Itlan Lapsiperheköyhyys datana -verkkosivulla esiteltyjä lapsiperheköyhyyden taustatekijöitä (2023). Tulosten tarkastelussa on otettava huomioon, että prosenttiosuudet kuvaavat sitä, kuinka suuri osuus vastaajista on valinnut ainakin kyseisen vaihtoehdon. Sama vastaaja on voinut valita useita eri vaihtoehtoja.

Kuvio 8. Lapsiperheköyhyyden taustatekijät.

Vanhemman pienituloisuus, työttömyys ja hintojen nousu olivat vastaajien arvion mukaan kolme yleisintä taustatekijää perheen heikon taloudellisen tilanteen taustalla. Seuraavaksi yleisimmät taustatekijät olivat ylivelkaantuminen ja vanhempien ero. Yksinhuoltajuuden ja työttömyyden, erityisesti yhdistettynä, on myös tutkimuksissa todettu olevan merkittäviä riskitekijöitä lapsiperheköyhyydelle (Gornick & Jäntti 2012, 563–565; Eskelinen & Sironen 2017, 31–34).

Avovastauksissa tuotiin esille, että lapsiperheköyhyyden taustalla on usein monia toisistaan riippumattomia tekijöitä, jotka yhdessä heikentävät perheen taloudellista tilannetta. Lapsiperheiden taloudellisten tilanteiden koettiin yleisesti heikentyneen. Useissa vastauksissa nostettiin esille yksinhuoltajaperheiden erityisiä haasteita esimerkiksi työn ja lastenhoidon yhteensovittamisessa. Vastauksissa tuotiin esille, että vanhempien mielenterveysongelmat ja riippuvuudet voivat olla heikon taloudellisen tilanteen tai taloudenhallinnan haasteiden taustalla. Pienituloisissa perheissä yllättävät menot kuten kodinkoneen rikkoutuminen voivat myös nopeasti johtaa taloudellisen tilanteen heikkenemiseen ja ylivelkaantumiseen.

”Kokemukseni perustuu pääosin yksinhuoltajana (tai todellisuudessa yksinhuoltajana) olevien lapsen vanhempiin. Vanhempi uupuu, kun yrittää samaan aikaan hoitaa lasta ja käydä töissä, ylivelkaantuu koska ei saa tulojaan riittämään toivomiinsa menoihin (esim. ostokset, asunto tietyllä alueella, harrastukset). Yllättävät menot horjuttavat perheen taloutta, esim. kodinkone tai puhelin menee rikki, yllättävän iso puhelin- tai sähkölasku ja vanhempi joutuu ottamaan velkaa tai käyttämään perheen ruokarahat. Tällöin vanhempi lainaa rahaa läheisiltä, ottaa kulutusluottoja tai pyytää sosiaalitoimesta rahaa. Vanhempi nipistää omasta ravinnonsaannista, jotta lapsi saisi ruokaa tai ei osta itselleen tarvitsemiaan vaatteita, koska laittaa kaikki rahat lapseen. [– –]”
(V21, Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö)

Vastaaja (V21) kuvaa osuvasti, miten yksinhuoltajaperheissä monet asiat kuormittavat vanhempaa samanaikaisesti. Yllättävän menon osuessa kohdalle, vanhempi joutuu tekemään valintoja sen suhteen, miten ratkaista tilanne, ja tinkimään omista perustarpeistaan turvatakseen lapsen tilanteen. Vastauksissa tuotiin esille myös, että paperittomien perheiden tilanteet ovat erityisen haastavia, sillä perheille Kelasta myönnettävä tuki kattaa vain välttämättömän ravinnon ja lääkkeet, jolloin yllättäviin menoihin varautuminen on käytännössä mahdotonta.

Helsingissä lasten pienituloisuusaste oli 12,7 % (14 236 lasta) vuonna 2023. Perustoimeentulotukea sai vuoden 2023 aikana 8 284 lapsiperhettä. Vuonna 2024 perustoimeentulotukea saaneita lapsiperheitä oli yhteensä 8 522, eli 238 perhettä enemmän kuin vuonna 2023. Kahden huoltajan perheissä perustoimeentulotukea saavien kotitalouksien määrä nousi 74 perheellä ja yksinhuoltajaperheissä 164 perheellä. (Tilastotietokanta Kelasto 2025; Helsingin seudun avoimet tilastotietokannat n.d.)

Pienituloisuuden taustalla olevista tekijöistä vanhempien työttömyys nousi esille myös avovastauksissa. Vastaajat kertoivat, että työttömät vanhemmat ovat huolissaan perheen köyhyyden vaikutuksista lapseen, ja köyhyys vaikuttaa lasten tulevaisuusajatteluun.

”Lapsiperheiden vanhempien työttömyys vaikuttaa merkittävästi lasten elämään ja tulevaisuuden haaveisiin ja toiveisiin. Se on mielestäni suurin lasten elämään ja köyhyyteen vaikuttava tekijä. [– –]”
(V33, Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö)

Perheen taloudellisen tilanteen on havaittu vaikuttavan lasten ja nuorten tulevaisuusajatteluun myös kansallisessa Lapsen ääni -kyselyssä (Pelastakaa Lapset ry 2024, 28), johon vastanneista pienituloisten perheiden lapsista 71 % kertoi olevansa huolissaan tulevaisuudesta, kun kaikista vastaajista huolissaan oli 50 %.

Tiedonkeruun aineistossa tuotiin esille, miten perheet pyrkivät aktiivisesti edistämään taloudellista tilannettaan esimerkiksi hakemalla kaupungin vuokra-asuntoja ja työpaikkoja, mutta aina se ei tuota tulosta. Esimerkiksi vallitseva työmarkkinatilanne vaikuttaa paljon siihen, millaiset työllistymisnäkymät ovat. Avovastauksissa nostettiin esille, että etenkin nuorilla vanhemmilla työsuhteet ovat usein määräaikaista ja epävakaita, jolloin myös taloudellinen tilanne on epävakaa. Helsingissä oli marraskuussa 2024 yhteensä 42 496 työtöntä työnhakijaa, joka on 11,8 % saatavilla olevasta työvoimasta. Työttömien työnhakijoiden määrä oli 12 % korkeampi kuin marraskuussa 2023. Avoimia työpaikkoja puolestaan oli 58 % vähemmän kuin vuonna 2023. (Suomen virallinen tilasto [SVT] 2024.)

3.2. Lapsiperheköyhyyden ulottuvuudet

Lapsiperheköyhyys voi näkyä monin tavoin lapsen elämän eri osa-alueilla. Unicef (2020) on kehittänyt lapsen oikeuksiin perustuvaa mittaristoa lapsiperheköyhyyden mittaamiseen ja analysointiin. Tiedonkeruun lomakkeella on hyödynnetty Unicefin lapsiperheköyhyyden ulottuvuuksia hieman mukaillen ja Suomen olosuhteisiin soveltaen. Esimerkiksi juomaveden puhtauteen ja jäteveden käsittelyyn ja hävittämiseen liittyvät kansanterveysolosuhteet on poistettu listalta, koska lähtökohtaisesti Suomen olosuhteissa ne eivät ole tarkoituksenmukaisia. Sama vastaaja on voinut valita useita eri vaihtoehtoja, eli myös tässä kysymyksessä on tulosten tarkastelussa huomioitava, että prosenttiosuudet kuvaavat sitä, kuinka suuri osa vastaajista on valinnut ainakin kyseisen vaihtoehdon.

Kuvio 9. Lapsiperheköyhyyden ulottuvuudet.

Vapaa-ajanviettoon ja harrastuksiin sekä asumiseen liittyvät ulottuvuudet olivat eniten raportoituja. Näiden ohella myös vaatetukseen, ravitsemukseen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvät puutteet korostuivat.

4. Raportoidut ilmiöt ja havainnot

4.1. Raportoitujen ilmiöiden ja havaintojen jakautuminen

Sitran (n.d.) tulevaisuussanaston mukaan ilmiö on ”havainnoinnin kohteeksi noussut asia, jonka taustalla vaikuttaa useita toisistaan riippumattomia tekijöitä”. Tiedonkeruulomakkeella ilmiötä ei erikseen määritely, vaan vastaajat arvioivat itse, onko heidän vastauksessaan kyse ilmiöstä vai yhtä tai useampaa lasta tai perhettä koskevasta havainnosta. Vastaajista 60 % kertoi raportoivansa ilmiöstä ja 40 % havainnosta, joka koskee useampaa lasta tai useampaa perhettä. Kukaan vastaajista ei raportoinut yksittäistä lasta tai perhettä koskevia havaintoja. Avovastauksissa raportoidut ilmiöt ja havainnot eivät eronneet sisällöllisesti merkittävästi toisistaan. Tämä kertoo ehkä osaltaan siitä, että voi olla haastavaa arvioida, milloin kyse on ilmiöstä ja milloin ei.

Vastauksissa (n = 45) näkyi lapsiperheköyhyyden moniulotteisuus sekä se, miten laaja-alaisesti heikko taloudellinen tilanne vaikuttaa perheiden elämään. Köyhyys luo ketjureaktioita, joissa haasteet yhdellä elämän osa-alueella heijastuvat myös muille osa-alueille ja niillä saattaa olla hyvin kauaskantoisiakin vaikutuksia. Köyhyys vaikuttaa myös lasten ja nuorten ajatuksiin siitä, millaiset asiat heille tulevaisuudessa ovat mahdollisia esimerkiksi opintojen osalta.

4.2. Köyhyyden vaikutukset vapaa-aikaan, harrastuksiin ja sosiaalisiin suhteisiin

Perheen taloudellisen tilanteen vaikutus lasten vapaa-ajanviettoon ja harrastuksiin nousi esille puolessa avovastauksista (n = 22). Vastaajat kertoivat, että taloudellisen tilanteen ollessa heikko vanhemmat karsivat lasten harrastuksista, lomamatkoista ja maksullisista tapahtumista. Vastaajat ovat havainneet omassa työssään, että perheillä ei ole varaa retkeillä lasten kanssa Helsingin sisällä eivätkä lapset välttämättä tunne Helsinkiä omaa asuinalueetta laajemmin.

Avovastauksissa tuotiin esille, että lasten harrastusten puute heikentää myös heidän sosiaalisia suhteitaan. Vastaajat kertoivat, että kun perheellä ei ole

varaa lasten harrastuksiin, lapset viettävät paljon aikaa yksin kotona. Kodin asumisolaja saatetaan hävetä, mikä vaikuttaa sosiaalisiin suhteisiin.

”Asiakkaani ovat aikuisia työttömiä, joiden huolipuheessa korostuu lasten kokemus perheen köyhyydestä tai pienituloisuudesta. Lapsilla ei usein ole varaa harrastaa ja perheen asumisolaja hävetään pahimmillaan eikä ystäviä haluta kutsua kotiin.” (V24, Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö)

Harrastusmahdollisuuksien puute ja se, ettei ystäviä haluta kodin olosuhteiden vuoksi kutsua vierailemaan, kaventavat merkittävällä tavalla lapsen mahdollisuuksia mielekkääseen vapaa-ajan toimintaan sekä heikentävät ystävyysuhteiden vastavuoroisuutta. Perheen heikko taloudellinen tilanne vaikuttaa sosiaalisiin suhteisiin myös esimerkiksi sitä kautta, että perheillä ei ole varaa vierailla kauempana asuvien sukulaisten luona.

” [– –] Lomamatkoja perheet eivät juuri tee. Maksamme matkalippuja sukulaisten luokse, jos heitä on. Lisäksi tuemme perheiden osallistumista tuetuille lomille. Näistä ollaan kiitollisia. Muuten lomamatkoja ei ole eikä lapsilla mitään erityistä kerrottavaa kesän/talven lomareissuista koulukavereille. Lastensuojelusta myönnetään yleensä lapsille/perheelle ranneke Lintsille kesällä, jotta lapsilla on edes joku kokemus kesästä kotipihaan ulkopuolella, ja kokemus, jota voi jakaa muiden lasten kanssa. Lapsiperheköyhyys näkyy työssäni jatkuvasti. [– –]” (V5, Lastensuojelu ja perhesosiaalityö)

Avovastauksessa vastaaja (V5) kuvaa, kuinka suuri merkitys lastensuojelusta myönnettävällä tuella on lasten osallisuuden vahvistamisessa. Sosiaaliset suhteet ja osallisuus samoihin kokemuksiin kuin muut vertaisryhmän jäsenet ovat merkittäviä tekijöitä lasten hyvinvoinnille (esim. Haanpää ym. 2020, 527; Sarkia 2024, 217). Köyhyys lisää lasten ja nuorten sosiaalista eriarvoisuutta, ja se nousi esille myös avovastauksissa. Pahimmillaan eriarvoisuus voi lisätä riskiä jengiytymiseen ja rikolliseen toimintaan osallistumiseen.

”Eriarvoisuus. Köyhemmät lapset eivät pääse, eivätkä pyri, mukaan kaikkiin tapahtumiin. Leimaantuminen, kun on väärät vaatteet ym. Eri väestöryhmät, lapsiryhmät eristäytyvät omiin ryhmiin, mikä voi altistaa jengiytymiselle/rikollisuuksiin.” (V7, Lastensuojelu ja perhesosiaalityö)

Vastauksissa nostettiin esille myös, että sosiaalinen media luo paineita näyttää ulkoisesti tietynlaiselta ja omistaa tiettyjä tavaroita. Taloudellisesti heikossa asemassa olevien perheiden vanhemmat saattavat ostaa lapsille kalliita merkkivaatteita, digilaitteita ja tavaroita, jotta nämä eivät jäisi kaveriporukan ulkopuolelle, vaikka tämä lisää entisestään perheen taloudellisia vaikeuksia.

” [– –] Perheet on tiukoilla, mutta vanhemmat käyttää varojaan ns. ”väärin”. Monet perheet hankkivat kalliit älylaitteet pienillekin lapsille, koska koulussa kiusataan, jos ei ole tai siellä jopa tarvitaan älylaitetta osallistumiseen. Lapsilla nämä laitteet ei kuitenkaan kestä pitkään. [– –]” (V9, Vammaispalvelut)

Ulkoisten tunnusmerkkien, kuten tietynlaisten vaatteiden ja tavaroiden, merkitys lasten sosiaalisten suhteiden rakentumiselle ja ryhmäytymiselle näkyi aineistossa vahvasti. Huomionarvoista on myös se, että useampien eri palvelujen työntekijät olivat tehneet työssään samankaltaisia havaintoja.

”Lasten harrastuksiin ei ole varaa, eikä ole mahdollisuutta ostaa esimerkiksi trendivaatteita tai tavaroita lapselle. Tämä voi aiheuttaa lapselle sitä, ettei pääse niin hyvin mukaan ryhmään. [– –]” (V15, Esi- ja perusopetuksen oppilashuolto)

Lasten harrastusmahdollisuuksien heikentyminen näkyy myös kouluterveyskyselyn vastauksissa. Helsingin vuoden 2023 kouluterveyskyselyn perusteella lasten ja nuorten kokemus harrastusmahdollisuuksista on heikentynyt siltä osin, että aiempaa harvempi tiesi oman asuinalueensa harrastusmahdollisuuksista ja aiempaa useampi koki kiinnostavat harrastukset liian kalliina (Määttä 2023, 6).

4.3. Asumisen haasteet

Asumiseen liittyvät haasteet olivat toiseksi eniten raportoitu ilmiö tai havainto (n = 19, 42 %). Vastaajat kertoivat useista asumiseen liittyvistä haasteista, joita he ovat työssään havainneet pienituloisten helsinkiläisten lapsiperheiden kohtaavan. Heikko taloudellinen tilanne näkyi vastaajien mukaan siinä, että perheet asuvat perhekokoon nähden liian pienissä asunnoissa. Tämä puolestaan vaikuttaa lapsiin siten, että lapsilla ei ole kotona tilaa leikkiä tai nukkua rauhassa. Vastaajat kertoivat myös havaintojaan siitä, että kodit ovat niukasti kalustettuja tai vaihtoehtoisesti säästämissyistä täynnä tavaraa siten, että kodin paloturvallisuus vaarantuu. Toisen asteen opiskelijahuollossa kohdataan myös yhä enemmän asunnottomia opiskelijoita.

Helsingin kallis vuokrataso, asumistuen leikkaukset ja Kelan tiukentuneet linjaukset asumismenojen huomioimisesta perustoimeentulotuessa ovat vastausten perusteella vaikuttaneet lapsiperheiden taloudellisten tilanteiden heikentymiseen. Asuntojen vuokrat ovat vuodesta 2015 alkaen nousseet

Helsingissä keskimäärin 1,5 % vuodessa, mutta vuoden 2024 aikana vuokrat nousivat keskimäärin 2,5 % (Helsingin kaupunki 2024).

"Asumisen hinnan nousu sen jälkeen, kun Kela poisti Helsingin omana alueenaan asumistuesta, se on kurittanut monia perheitä. Erityisesti yhden huoltajan perheissä tämä on ajanut perheet todella tiukoille. Yhden vanhemman perheissä myös huoltajan opiskelu vie talouden todella tiukoille. Myös yleisesti kustannusten nousu kuten energian ja veden hinnan nousu tuntuu monen perheen kukkarossa, vaikka kuinka olisi jopa 2 huoltajaa ja kumpikin töissä (matalapalkka-ala)." (V22, Lastensuojelu ja perhesosiaalityö)

Kun taloudellinen tilanne on muutenkin haastava, on olemassa kohonnut riski siihen, että perheelle alkaa kertyä vuokravelkaa. Vastaajat toivatkin esille, että ovat havainneet työssään vuokravelkojen ja häätöjen lisääntymisen. Vastaaajien tavoin myös Helsingin asumisneuvonnassa on havaittu vuoden 2024 aikana toimintaympäristön muutoksista, kuten sosiaaliturvaleikkauksista ja asumisen kustannusten noususta, johtuvaa häätö- ja vuokravelkatilanteiden kasvua. Asumisneuvonnan asiakkaista yhden vanhemman kotitalouksien osuus kasvoi 36 % ja kahden vanhemman kotitalouksien osuus 32 % vuonna 2024. (Asumisneuvonta 2025.)

Häätöjen määrä on ollut kansallisella tasolla suhteellisen vakaa vuosina 2013–2021, mutta noussut sen jälkeen vuosittain. Helsingissä häätöjen määrä lisääntyi 23 % vuonna 2024 verrattuna vuoteen 2023. (Amnesty International 2025, 34.) Helsingin asumisneuvonnassa on vuoden 2024 aikana kehitetty erityisesti vuokravelkaan liittyviä prosesseja yhdessä vuokranantajien kanssa, ja alkuvuoden 2025 aikana häädöt ovat vähentyneet sekä Helsingissä, Helsingin kaupungin asunnoilla, Kaupunkiympäristön toimialalla ja Auranlinnassa, joka on Helsingin kaupungin omistama vuokra-asuntoyhtiö. (Asumisneuvonta 2025.)

Avovastauksissa nostettiin esille, että häätöjen seurauksena perheillä on toistuvia muuttoja, jotka heikentävät lasten sosiaalisia suhteita ja tuottavat kuulumattomuuden tunteita. Aina uutta asuntoa ei löydy heti tai vuokravelka estää asunnon saamisen, ja perhe jää asunnottomaksi. Helsingin Uutisissa 13.2.2025 nostettiin esille myös Vuokralaiset ry:n tuore havainto siitä, että erityisen huolestuttavaa nykytilanteessa on se, että nyt asunnottomuuden syynä voi olla pelkästään pienituloisuus ilman mitään elämänhallinnan haasteita (Jompero-Lahokoski 2025).

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus Aran (2025, 26) selvityksen mukaan Helsingissä oli 15.11.2024 yhteensä 10 asunnotonta lapsiperhettä, joissa lapsia oli yhteensä 23. Vastaavasti vuonna 2023 asunnottomia lapsiperheitä oli 32 ja lapsia niissä oli yhteensä 65 (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus Ara 2024, 24). Helsinki onkin tehnyt pitkäjänteistä työtä asunnottomuuden poistamiseksi ja Helsingissä on käynnistymässä uusi pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen keskittyvä hanke (Ympäristöministeriö 2025).

Huolimatta siitä, että asunnottomien lapsiperheiden määrä on selkeästi laskenut vuodesta 2023, vastauksista nousi esille se, miten pienituloiset lapsiperheet joutuvat jatkuvasti tasapainottelemaan suurten asumiskulujen ja perheen muiden menojen välillä ja kuinka paljon se kuormittaa vanhempia.

Kelan tiukentuneet linjaukset esimerkiksi asumismenojen huomioimisessa perustoimeentulotuessa aiheuttavat myös perheille haastavia tilanteita.

”Kela on tiukentanut etuuksia tänä vuonna ja se näkyy perheiden taloudessa. Esimerkkitapaus: Perhe on muuttanut kesäkuussa uuteen vuokra-asuntoon, joka on Kelan perustoimeentulotuessa hyväksyttävien asumismenojen mukainen. Perheen ruokakunta muuttuu äkillisesti ja asunto on yhtäkkiä liian kallis perheelle. Kela kehottaa perhettä muuttamaan halvempaan asuntoon, eikä Kela tule korvaamaan hyväksyttävien menojen ylittävää osuutta. Perheen vuokrasopimus on vuoden määräaikainen sopimussakon uhalla. Vuokrasopimusta on jäljellä vielä reilu puoli vuotta. Perheen vaihtoehtona on jäädä asumaan nykyiseen asuntoon ja saada vähemmän tukia ja elää niukasti tai muuttaa uuteen vuokra-asuntoon sopimussakon kanssa. Edellä mainitun kaltaisia tapauksia on paljon.” (V40, Lastensuojelu ja perhesosiaalityö)

Kuten vastaaja (V40) kuvaa, perhekoon muuttuessa äkillisesti monet pienituloiset lapsiperheet joutuvat tekemään vaikeita valintoja asumisen suhteen. Perhekoon muutoksiin voivat vaikuttaa esimerkiksi ero tai täysi-ikäistyvän lapsen muutto pois kotoa, eikä näihin tilanteisiin ole aina mahdollista varautua etukäteen.

4.4. Puutteet ravitsemuksessa ja vaatetuksessa

Harrastusten ja mielekkään vapaa-ajan tekemisen puuttumisen ja asumisen haasteiden lisäksi perheen heikko taloudellinen tilanne näkyy vastausten

perusteella lasten arjessa puutteina välttämättömissä perustarpeissa kuten ravitsemuksessa (n = 10, 22 %) ja vaatetuksessa (n = 12, 27 %).

”Perheenjäsenet ovat todella nälkäisiä ja lapsen toive lempiruokaan ei toteudu. Lapset kulkevat riittämättömissä tai liian pienissä vaatteissa. [– –] Ravitsemuksen puutteet näkyvät jatkuvana sairasteluna.”
(V20, Lastensuojelu ja perhesosiaalityö)

Yllä olevassa aineisto-otteesta vastaaja tuo esille havaintojaan siitä, miten heikko taloudellinen tilanne vaikuttaa perheenjäsenten ravitsemukseen ja lasten vaatetukseen. Ravitsemuksen puutteet näkyvät vastaajien mukaan myös esimerkiksi siten, että koulussa ja päivähoidossa lapset ahmivat tai muuten syövät suuria määriä ruokaa erityisesti viikonloppujen ja loma-aikojen jälkeen. Neurolassa ravitsemuksen puutteet näkyvät heikkona painonkehityksenä. Vastaajat toivat esille myös, että kodin yksipuolinen ruokavalio vaikuttaa lasten oppimiseen, keskittymiseen, tunne-elämään ja terveyteen.

”Omassa työssäni lapsiperheköyhyys näkyy vanhempien/vanhemman huolena siitä, että lapsi on ilman tarvittavia esimerkiksi lämpimiä vaatteita. Lapsi on saattanut joutua menemään kouluun esimerkiksi ilman sukkia, sillä ei ole ollut varaa ostaa lapselle tarvittavia vaatteita. [– –]”
(V14, Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö)

Useissa vastauksissa tuotiin esille, että perheillä ei ole varaa lasten säänmukaisiin kausivaatteisiin eikä välttämättä myöskään sisävaatteisiin, tai vaatteet ovat likaisia ja rikkiäisiä. Käytettyjen ja kierrätettyjen vaatteiden ostaminen koetaan alentavaksi tai niitä ei muista syistä haluta käyttää.

4.5. Huoli taloudellisesta tilanteesta ja sosiaaliturvaleikkaukset

Sosiaaliturvaleikkaukset nostettiin esille osassa avovastauksista (n = 5, 11 %). Erityisesti vastaajat toivat esille asumistukeen ja työttömyysturvaan kohdistuvia leikkauksia ja niiden vaikutuksia etenkin yksinhuoltajaperheisiin. Perheiden rahankäytön suunnittelua vaikeuttaa myös se, että Kela maksaa etuudet pitkin kuukautta eri päivinä, jolloin perhe ei saa kerralla käyttöönsä koko kuukauden tuloja. Huoli taloudellisesta tilanteesta kuormittaa vanhempia psyykkisesti ja vaikuttaa sekä vanhemmuuteen että rahankäyttöä koskevaan päätöksentekoon.

” [– –] Köyhyys, rahojen tiukkuus vaikuttaa vanhempien psyykkeeseen, millä on taas suuri vaikutus vanhemmuuden eri osa-alueisiin ja lapsen kokemaan hoivaan. (V17, Lastensuojelu ja perhesosiaalityö)

Avovastauksissa tuotiin esille, että vanhemman kokema huoli perheen taloudellisesta tilanteesta heijastuu vanhemmuuteen ja siihen, miten vanhempi pystyy tarjoamaan lapsille näiden tarvitsemaa hoivaa ja huolenpitoa.

”Vähävaraiset perheet näkyvät arjessa ja heillä on selkeästi taloudellisia haasteita. Etenkin vanhemmat voivat stressata taloudellisia asioita, mikä vaikuttaa kodin ilmapiiriin ja lapsiin. [– –] Joihinkin perheisiin on vaikuttanut tukien pieneneminen ja voivat menettää kotinsa tai Kela vaatii pienempää kotia, johon perheellä ei ole varaa.”
(V4, Lastensuojelu ja perhesosiaalityö)

Sosiaaliturvaan kohdistuvien leikkausten ohella tuotiin esille myös laajemmin yhteiskunnan tukiverkkojen heikentymistä, joka puolestaan näkyy siinä, etteivät perheet saa tukea oikea-aikaisesti.

” [– –] Taloushuolet rasittavat paljon ihmisen psyykeä ja vaikuttaa siihen, miten vanhemmat jaksavat lapsiaan. Yhteiskunnan tukiverkkoja rapautetaan koko ajan ja se näkyy siinä, ettei perheet saa apua ja tukea ajoissa.” (V41, Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö)

Vanhemmuuden lisäksi huoli taloudellisesta tilanteesta voi heijastua myös perheen vanhempien keskinäiseen suhteeseen ja lisätä riskiä lähisuhdeväkivaltaan.

” [– –] Yhtenä asiaa sivuavana pohdin sitä, että usein näemme sosiaalipalveluissa vain oireet, emmekä niihin johtaneita tekijöitä. Kuitenkin vanhempien keskinäisen riitelyn ja väkivallan taustalla on usein yhtenä tekijänä perheen taloudellinen tilanne ja huoli selviämisestä. Tämä koskee usein myös näennäisen vauraita asiakkaita. Rohkea ja avoin taloudellisen tilanteen ja siihen liittyvien huolien puheeksi ottaminen voi olla jossain kohtaa tehokkainta apua lähisuhdeväkivaltaan.”
(V25, Lastensuojelu ja perhesosiaalityö)

Vastaaja (V25) kuvaa osuvasti, mikä merkitys avoimella taloudellisen tilanteen puheeksi ottamisella lapsiperheitä kohdattaessa voi olla. Ammatilainen voi avoimella lähestymistavalla auttaa vanhempia käsittelemään taloudelliseen tilanteeseen liittyviä huolia ja vaikeita tunteita, ja löytämään yhdessä perhettä tukevia ratkaisuja.

Huoli taloudellisesta tilanteesta, sen aiheuttama psyykkinen kuormitus ja köyhyyteen liittyvä leimautumisen pelko voi myös saada perheet tekemään taloudellisesti kestävämpiä kulutusvalintoja.

”Lapsiperheköyhyys vaikuttaa merkittävään osaan lastensuojelun asiakasperheitä tavalla tai toisella. Toiset elävät lapsiperheköyhyysrajan alapuolella, toiset sinnittelevät juuri ja juuri yläpuolella. Köyhyyden stigma saa perheet tekemään epärationaalisia kulutusratkaisuja; jo valmiiksi tiukassa taloudellisessa tilanteessa sinnittelevät ostavat kouluikäisille lapsille kohtuuttoman kalliita merkkivaatteita ja älylaitteita. Kalliilla kulutusratkaisuilla kompensoidaan todellista näköalattomuutta, ja osamaksusopimuksilla ja kulutusluottoratkaisuilla sidotaan perheen talous köyhyyteen myös jatkossa.” (V25, Lastensuojelu ja perhesosiaalityö)

Sosiaalihuollon ja Kelan asiakkaiden huoli taloudellisesta tilanteesta on lisääntynyt myös kansallisesti. Suomen sosiaali ja terveys ry Soste ja Kela toteuttivat tammikuussa 2025 hyvinvointialueiden sosiaalityöntekijöille ja Kelan toimihenkilöille suunnatun kyselyn, jonka ennakkotietojen perusteella taloudellisen tilanteen heikentymisen keskeisimmät vaikutukset pienituloisten arkeen ovat olleet huolen ja ahdistuksen lisääntyminen, vuokratästä ja hädät sekä ylivelkaantuminen. Kyselyn mukaan eniten toimeentuloa ovat heikentäneet asumistukeen kohdistuvat hallituksen leikkaukset ja toimeentulotuen asumismenojen tarveharkinnan tiukennukset. (Niilola & Särkkä 2025.) Kyselyn ennakkotiedoissa tuloksia ei eritelty kotitaloustyyppien mukaisesti, mutta vastaukset ovat hyvin samansuuntaisia tämän sosiaalisen raportin tulosten kanssa.

5. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten esittämät ratkaisu- ja kehittämisehdotukset

Tiedonkeruulomakkeen lopussa vastaajilla oli mahdollisuus esittää ratkaisu- ja kehittämisehdotuksia raportoihinsa asioihin tai ilmiöihin. Ehdotuksia tuli yhteensä 26 kappaletta. Kuten vastaaja (V27) kiteyttää, lapsiperheköyhyyden poistamiseksi ei ole olemassa yksinkertaisia tai yksiselitteisiä ratkaisuja:

”Ilmiö on laaja ja koen ettei siihen ole yksiselitteistä ratkaisua. Köyhyys ja syrjäytyminen on usein myös ylisukupolvista ja se pitäisi saada katkaistua. Lasten- ja nuorten sekä perheiden palveluihin tulisi panostaa ja ensisijaistaa syrjäytymisvaarassa olevat. Koulutus ja työllisyysmahdollisuuksien lisääminen on myös ensisijaista.”
(V27, Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö)

Ilmiön monimutkaisuudesta huolimatta vastaajat toivat esille useita toimenpiteitä ja keinoja, joilla lapsiperheköyhyyteen olisi mahdollista vaikuttaa eri tasoilla. Olen jakanut nämä kansallisen tason, paikallisen tason (Helsinki) ja sosiaali- ja terveyspalvelujen tason kehittämisehdotuksiksi sen perusteella, minkä tason yhteistyötä, kehittämistä tai päätöksentekoa ne edellyttävät. Kuviossa 10 on esitelty tarkemmin kunkin eri tason ratkaisu- ja kehittämisehdotukset.

Kansallinen taso (poliittiset päättäjät, muut kansalliset toimijat)	Paikallinen taso (Helsingin kaupunki ja Helsingissä toimivat yksityiset ja kolmannen sektorin toimijat)	Sosiaali- terveys, ja pelastustoimiala ja Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala (palvelut)
Lapsiperheisiin kohdistuvien sosiaaliturvaleikkausten peruminen	Vuokratason säilyttäminen kohtuuhintaisena Helsingin kaupungin omissa ja yleishyödyllisten vuokranantajien vuokra-asunnoissa	Yhteistyön kehittäminen harrastusseurojen, koulujen ja lapsiperheiden palvelujen välillä
Ensisijaisten sosiaaliturvaetuuksien tason vahvistaminen	Vuokra-asuntojen alueellisen saatavuuden parantaminen	Sosiaalityöntekijöille laajemmat mahdollisuudet pienituloisten lapsiperheiden taloudelliseen tukemiseen
Kelan etuuksien maksu samana päivänä	Vanhempien koulutus- ja työllistymismahdollisuuksien lisääminen	Taloudellisen tilanteen puheeksi otto avoimesti eri palveluissa, joissa kohdataan lapsiperheitä
	Työn ja lastenhoidon yhteensovittamisen tukeminen, esim. Mannerheimin lastensuojeluliiton lastenhoitoavun mahdollistaminen	Talous- ja velkaneuvonnan palvelujen lisääminen
	Lasten harrastusmahdollisuuksien tukeminen esimerkiksi tarjoamalla mahdollisuuksia koulupäivän jälkeen koululla järjestettävään ilmaiseen harrastustoimintaan	
	Helsingin julkisen liikenteen matkalippujen hintojen laskeminen	
Kaikki tasot		
Lapsierityisyyden huomioiminen ja ensisijaisuus lapsiperheitä koskevassa päätöksenteossa		
Sosiaalityön asiantuntemuksen hyödyntäminen lapsiperheitä koskevien päätösten vaikutusten arvioinnissa		
Kriittisen poliittisen tietoisuuden lisääminen köyhyyteen vaikuttavista rakenteellisista tekijöistä		

Kuvio 10. Ratkaisu- ja kehittämis ehdotukset kansallisella tasolla, Helsingin tasolla ja toimialatasolla.

Kuviossa 10 esitetty jaottelu ei ole täysin tyhjentävä, sillä osaa ratkaisu- ja kehittämisehdotuksista voisi hyvin edistää myös muilla tasoilla. Esimerkiksi taloudellisen tilanteen puheeksi ottoa lapsiperheitä kohdatessa voitaisiin pyrkiä lisäämään myös järjestöjen parissa tehtävässä työssä, tai vanhempien koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia tukea myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Olen kuitenkin pyrkinyt jaottelemaan ehdotukset sen mukaan, millä tasolla niitä ensisijaisesti voitaisiin lähteä edistämään.

Vastauksissa tuotiin lisäksi esille, että sosiaalityön asiantuntemusta tulisi hyödyntää lapsiperheitä koskevien päätösten vaikutusten arvioinnissa ja lapsierityisyys tulisi huomioida ja sen tulisi olla ensisijaista kaikessa lapsiperheitä koskevassa päätöksenteossa. Köyhyyden ylisukupolvisuuden katkaiseminen nähtiin myös tärkeänä. Lastensuojelun ja aikuissosiaalityön vastaajat toivat esille toisiaan täydentäviä näkökulmia:

”Lastensuojelussa puuttuu osaamista taloudellisten tekijöiden ja köyhyyden vaikutuksesta perheiden elämään. Aikuissosiaalityö olisi parasta ennaltaehkäisevää lastensuojelua.”
(V2, Lastensuojelu ja perhesosiaalityö)

”Lapsiperheiden tukeminen ja helpommin pitäisi saada eri tukitoimia lastensuojelusta. Aikuissosiaalityön keinoin ei voida aina ratkaista, kun vanhempi ei sitoudu.” (V28, Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö)

Lastensuojelun ja perhesosiaalityön ja nuorten palvelujen ja aikuissosiaalityön vastauksista tulee esille, että molemmissa tunnistetaan toisen vahvuudet. Aikuissosiaalityössä on muun muassa vahvaa taloussosiaalityön osaamista ja lastensuojelussa puolestaan on vahvaa osaamista lapsen kehityksestä ja hyvinvoinnista sekä lasten ja perheiden tukemisesta. Aikuissosiaalityön asiakkuudet perustuvat vapaaehtoisuuteen, joten se edellyttää vanhemmilta motivaatiota ja sitoutumista suunnitelmalliseen työskentelyyn. Vastaukset herättivät myös pohtimaan, olisiko aikuissosiaalityön ja lastensuojelun välistä verkostoyhteistyötä mahdollista tiivistää sellaisten lapsiperheiden kohdalla, jotka hyötyisivät tämänkaltaisesta työskentelystä. Tämä vaatisi tarkempaa tietoa siitä, millaisissa tilanteissa olevat perheet erityisesti hyötyisivät verkostoyhteistyöstä, mutta se voisi tarjota sekä perheille että työntekijöille uusia näkökulmia työskentelyyn.

6. Lopuksi

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset nostivat vastauksissaan esille monipuolisesti erilaisia perheiden taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavia tekijöitä sekä sitä, miten köyhyys näkyy lasten ja perheiden arjessa ja palvelujen tarpeessa. Työntekijät pohtivat vastauksissaan myös rakenteellisten tekijöiden kuten eriarvoistumiskehityksen ja poliittisen päätöksenteon vaikutuksia lasten ja perheiden tilanteisiin.

Perheen taloudellisen tilanteen vaikutus asumiseen, lasten vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin, sosiaalisiin suhteisiin sekä vaatetukseen ja ravitsemukseen nousivat erityisen vahvasti esille vastauksissa. Pääkaupunkiseudun kallis vuokrataso ja asuntojen saatavuuden haasteet kuormittavat lapsiperheitä ja tuottavat esimerkiksi tilanteita, joissa perhe asuu perhekokoon nähden liian pienessä asunnossa. Pienituloisissa perheissä ei ole varaa lasten maksullisiin harrastuksiin tai tapahtumiin, jolloin lapset eivät pääse osallisiksi vertaisryhmälle tavanomaiseen vapaa-ajan viettoon. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset raportoivat myös puutteista lasten välttämättömissä perustarpeissa kuten ravitsemuksessa ja vaatetuksessa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten esittämissä ratkaisu- ja kehittämis ehdotuksissa korostuivat lapsiperheisiin kohdistuvien sosiaaliturvaleikkausten peruminen, sosiaaliturvan tason vahvistaminen, kohtuuhintaisen asumisen mahdollistaminen Helsingissä sekä vanhempien koulutus- ja työllisyysmahdollisuuksien lisääminen. Eräs vastaaja toi esille myös, että lapsiperheköyhyyteen kytkeytyvien muiden haavoittavien elämäntilanteiden (esimerkiksi sairastavuus) tarkastelun ohella olisi tärkeää tunnistaa myös niitä tekijöitä, jotka lisäävät lapsiperheiden resilienssiä köyhyyden vaikutuksia kohtaan.

Lapsiperheköyhyys on aiheena hyvin ajankohtainen, sillä hallituksen sosiaaliturvaan kohdistuvien leikkausten on arvioitu kasvattavan tuloeroja ja köyhyysriskiä merkittävästi vuoteen 2027 mennessä (Hiilamo ym. 2023, 22). Aihe on ollut säännöllisesti esillä myös mediassa (ks. esim. Kröger 2024, Tihilä

2024). Lapsiperheköyhyttä on tärkeää tarkastella myös jatkossa säännöllisesti ja laaja-alaisesti, jotta sosiaalipoliittisen päätöksenteon, palvelujärjestelmän muutosten ja yhteiskunnallisen tilanteen vaikutuksia lapsiperheisiin voidaan arvioida ajantasaisen tiedon pohjalta ja kehittää palveluja vastaamaan paremmin perheiden tarpeita.

Lähteet

Amnesty International. (2025). ”Joudun valitsemaan ruuan ostamisen ja vuokran maksamisen välillä” Leikkauspolitiikan vaikutukset riittävään asumiseen Suomessa. Index Number: EUR 20/9219/2025. Julkaistu 14.4.2025. Viitattu 8.5.2025. Haettu osoitteesta: <https://www.amnesty.fi/uploads/2025/04/amnesty-raportti-riittava-asuminen-2025.pdf>

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus Ara. (2025). Selvitys 2/2025: Asunnottomat 2024. Haettu osoitteesta: <https://www.varke.fi/fi/document/asunnottomat-2024>

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus Ara. (2024). Selvitys 2/2024: Asunnottomat 2023. Haettu osoitteesta: <https://www.varke.fi/fi/document/asunnottomat-2023>

Asumisneuvonta. (2025). *Tietoa asumisneuvonnasta liittyen asiakkaisiin, vuokravelkoihin ja häättöihin 2024–2025*. Sisäinen kooste.

Bask, M., Haapakorva, P., Gissler, M., & Ristikari, T. (2021). Growing up in economic hardship: The relationship between childhood social assistance reciprocity and early adulthood obstacles. *International Journal of Social Welfare*, 30(2), 130–139. <https://doi.org/10.1111/ijsw.12444>

Eskelinen, N. & Sironen, J. (2017). Köyhyys. Syitä ja seurauksia. Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen verkosto EAPN-Fin. Kuopio. Haettu osoitteesta: <https://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2013/04/Koyhyys-syita-jaseurauksia-2017.pdf>

Gornick, J. C., & Jäntti, M. (2012). Child poverty in cross-national perspective: Lessons from the Luxembourg Income Study. *Children & Youth Services Review*, 34(3), 558–568. <https://doi-org.ezproxy.ulapland.fi/10.1016/j.childyouth.2011.10.016>

Haanpää, L., Toikka, E. & Åminne, P. (2020). Alakouluikäisten lasten moniulotteinen elämäntyytyväisyys Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 85 (2020): 5–6, 519–530.

Helsingin kaupunki. (2024). Asuntojen vuokrat. Viitattu 11.4.2025. Haettu osoitteesta: <https://kaupunkitieto.hel.fi/fi/asuminen/asuntomarkkinat/asuntojen-vuokrat>

Helsingin kaupunki. (2025) Eriarvoisuuden vähentäminen ja segregatio. Viitattu 1.4.2025. Haettu osoitteesta: <https://kestavyys.hel.fi/eriarvoisuuden-vahentaminen/>

Helsingin seudun avoimet tilastotietokannat. (n.d). *Hyvinvointitilastot / Lasten ja nuorten hyvinvointi Helsingissä / Aluetiedot / 2. 006 h -- Pienituloisissa asuntokunnissa asuvat lapset peruspiirin mukaan* Haettu 2010-. Helsingin kaupunki. Viitattu 22.4.2025. Haettu osoitteesta: https://stat.hel.fi/pxweb/fi/Hyvinvointitilastot/Hyvinvointitilastot_lanu_alue/hyv_alue_006h.px/table/tableViewLayout1/

Hiilamo, A., Keski-Säntti, M., Kääriälä, A., & Hiilamo, H. (2021). *Nuorten aikuisten maksuhäiriömerkinnät: rekisteritutkimus ikäkohorteilla 1987 ja 1997*. Itlan tutkimukset: 2021:2. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7458-01-3>

Hiilamo, H., Kivipelto M., Moisio, P., Mukkala, S., Nykänen, E., Ollonqvist, J., ... & Virrankari, L. (2023). *Hallitusohjelman mukaisten sosiaaliturvan leikkausten vaikutukset vuoteen 2027*. THL: Työpaperi 45/2023. Haettu osoitteesta: <https://thl.fi/-/thl-n-raportti-laajat-sosiaaliturvaleikkaukset-lisaavat-eriarvoisuutta-ja-muuttavat-suomalaisen-sosiaalipolitiikan-suuntaa>

Ilmakunnas, I., Kauppinen, T. & Moisio, P. (2020). Huono-osaisuus jatkuu sukupolvelta toiselle: Tarkastelussa nuorten aikuisten toimeentulotukiasiakkuus. Teoksessa Kallio, J. & Hakovirta, M. (toim.) *Lapsiperheiden köyhyys ja huono-osaisuus*. Tampere: Vastapaino, s. 199–224.

Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö Itla. (2023). *Lapsiperheköyhyys datana*. Verkkosivu. Viitattu 2.5.2025. Haettu osoitteesta: <https://itla.fi/lapsiperhekoxyhyys-datana/>

Jompero-Lahokoski, S. (2025). *Sekä hädät että vuokravelka kasvussa Helsingissä – Vuokralaiset ry varoittaa erityisen huolestuttavasta ilmiöstä*. Helsingin uutiset 13.2.2025. Viitattu 8.5.2025. Haettu osoitteesta: <https://www.helsinginuutiset.fi/paikalliset/8288106>

Kallio, J. & Hakovirta, M. (2020). Johdanto. Teoksessa Kallio, J. & Hakovirta, M. (toim.) *Lapsiperheiden köyhyys ja huono-osaisuus*. Tampere: Vastapaino, s. 7–33.

Kröger, T. (2024). *Krista, 32, uskoo ihmeellisiin sattumuksiin jouluna*. Yle Uutiset 17.12.2024. Viitattu 28.3.2025. Haettu osoitteesta: <https://yle.fi/a/74-20129260>

Lallukka, T., Kerkelä, M., Ristikari, T., Merikukka, M., Hiilamo, H., Virtanen, M., ... & Halonen, J. I. (2019). Determinants of long-term unemployment in early

adulthood: A Finnish birth cohort study. *SSM-population health*, 8, 100410. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2019.100410>

Mäkinen, L., Virmasalo, I. (2024). Aiempaa tutkimusta köyhyyden mittaamisesta ja lapsiperheiden sosiaaliturvasta. Teoksessa Jauhiainen, S. (toim.) *Lapsiperheiden pienituloisuus, sosiaaliturva ja asumisjärjestelyt: LAPSOSET-hankkeen loppuraportti*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:35, s. 15–31. Haettu osoitteesta: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165895/VNTEAS_2024_35.pdf

Määttä, S. (2023). Kouluterveyskysely 2023 – Helsinkiläislasten ja -nuorten koettu hyvinvointi, terveys ja turvallisuus. Viitattu 10.4.2025. Haettu osoitteesta: https://www.hel.fi/static/kanslia/Kaupunkitieto/23_10_26_Tilastoja_6_Maatta.pdf

Niilola, M., Särkkä, N. (2025). Kysely: Sosiaaliturvan leikkaukset ajaneet ihmisiä kadulle, itsetuhoajatuksiin sekä näkemään jopa nälkää. Yle Uutiset 8.4.2025. Viitattu 9.4.2025. Haettu osoitteesta: <https://yle.fi/a/74-20153111>

Pelastakaa Lapset ry. (2024). *Lapsen ääni 2024 – Lasten kokemuksia hyvinvoinnista, arjesta ja pienituloisuudesta*. Viitattu 3.4.2025. Haettu osoitteesta: https://www.pelastakaalapset.fi/wp-content/uploads/2024/10/pelastakaa_lapset_lapsen_aani_2024_fi.pdf

Sarkia, A. (2024). *Virallinen ja epävirallinen taloudellinen apu vähävaraisten lapsiperheiden vanhempien ja lasten kokemana: Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimus*. Jyväskylän yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-86-0292-7>

Sitra. (n.d.). Tulevaisuussanasto: Ilmiö. Verkkosivu. Viitattu 1.4.2025. Haettu osoitteesta: <https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/ilmio/>

Suomen virallinen tilasto (SVT). (2024). *Työ- ja elinkeinoministeriö, työnvälitystilasto. 2024:11: Uudenmaan työllisyyskatsaus, marraskuu 2024*. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Viitattu 3.4.2025. Haettu osoitteesta: <http://www.temtyollisyyskatsaus.fi/uusimaa.aspx>

Tihilä, K. (2024). *Lapsiperheet tarvitsevat entistä enemmän apua, kertoo järjestö*. Yle Uutiset 26.11.2024. Viitattu 28.3.2025. Haettu osoitteesta: <https://yle.fi/a/74-20127192>

Tilastotietokanta Kelasto. (2025). *Tilasto perustoimeentulotuesta (SVT): Perustoimeentulotuen saajakotitaloudet*. Kela. Viitattu 13.3.2025. Haettu osoitteesta: <https://tietotarjotin.fi/tilasto/2873946/tilasto-perustoimeentulotuesta>

Unicef. (2020). *Measuring and monitoring child poverty*. Viitattu 28.3.2025.

Haettu osoitteesta: <https://data.unicef.org/resources/measuring-and-monitoring-child-poverty/>

Ympäristöministeriö. (2025). *Yli viisi miljoonaa euroa kaupungeille ja hyvinvointialueille pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen*.

Ympäristöministeriön tiedote 30.1.2025. Viitattu 14.4.2025. Haettu osoitteesta: [Yli viisi miljoonaa euroa kaupungeille ja hyvinvointialueille pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen - Ympäristöministeriö](#)

Liitteet

Liite 1. Tiedonkeruun lomake

Sosiaalisen raportoinnin tiedonkeruun lomake: Lapsiperheköyhyys Helsingissä

Tervetuloa osallistumaan lapsiperheköyhyyttä tarkastelevan sosiaalisen raportin tiedonkeruuseen! Vastauslomake on avoinna ajalla 28.10.–10.11.2024.

Lomake täytetään anonymisti eli nimesi ja sähköpostiosoitteesi eivät tallennu lomakkeelle. Lomakkeen voi täyttää yksin tai yhdessä kollegan, tiimin tai asiakkaiden kanssa. Jos täytät lomakkeen yhdessä asiakkaan kanssa, käy tämä saateteksti asiakkaan kanssa läpi sekä kerro, että raportointiin osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja osallistumisen voi keskeyttää milloin tahansa ilman perusteluja ja ilman, että siitä aiheutuisi asiakkaalle mitään seuraamuksia. Raportoi yksi havainto tai ilmiö kerrallaan. Lomakkeen voi täyttää useita kertoja.

Ethän kirjoita lomakkeelle asiakkaiden henkilötietoja tai muita salassa pidettäviä tietoja. Ethän kirjoita lomakkeelle myöskään sellaisia tietoja itsestäsi tai kollegoistasi, joista yksittäinen työntekijä voisi olla tunnistettavissa. Vastauksista muodostuvaa aineistoa käytetään sosiaaliseen raportointiin ja mahdollisesti myöhemmin samaa aihetta käsitteleviin tutkimuksiin ja opinnäytetöihin. Vastausten perusteella laaditaan sosiaalinen raportti, jossa kuvataan lapsiperheköyhyyttä Helsingissä.

Frågorna är på finska men du kan också svara på svenska.

* Pakollinen kysymys

Vastaajan perustiedot

1. Palvelukokonaisuus, johon kuulun: *

- SOTEPE: Perhe- ja sosiaalipalvelut (PESO)
- SOTEPE: Terveys- ja päihdepalvelut (TEPA)
- SOTEPE: Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelut (SKH)
- SOTEPE: Toimialan yhteiset palvelut (YHPA)
- KASKO: Esi- ja perusopetuksen oppilashuolto ja toisen asteen opiskeluhoito

2. Perhe- ja sosiaalipalveluissa (PESO) työskentelen *

- Lapsiperheiden hyvinvointi ja terveys
- Lastensuojelu ja perhesosiaalityö

- Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö
- Vammaispalvelut

3. Terveys- ja päihdepalveluissa (TEPA) työskentelen *

- Terveysasemat ja sisätautien poliklinikka
- Asumis-, kriisi- ja päihdepalvelut
- Psykiatria
- Suun terveydenhuolto

4. Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalveluissa (SKH) työskentelen *

- Arviointitoiminta
- Kotihoito
- Seniorikeskukset
- Helsingin sairaala

5. Toimialan yhteisissä palveluissa (YHPA) työskentelen *

- Laki-, valvonta- ja yleishallintopalvelut
- Talous-, strategia- ja suunnittelupalvelut
- Henkilöstö- ja kehittämispalvelut
- Tietojohtaminen ja tietohallintopalvelut
- Tuki-, tila- ja turvallisuuspalvelut
- Hankinta- ja sopimuspalvelut
- Viestintäpalvelut ja osallisuus

6. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla (KASKO) työskentelen *

- Esi- ja perusopetuksessa
- Toisella asteella

7. Täytätkö lomaketta: *

- Yksin
- Kollegan kanssa
- Tiiminä tai työryhmänä
- Asiakkaan tai asiakkaiden kanssa (mukaan lukien asiakasraadit)

8. *[Kysymys avautuu vain nuorten palvelujen ja aikuissosiaalityön vastaajille, jotka ovat kertoneet vastaavansa yksin, kollegan tai tiimin kanssa]*

Suostumus vastausten hyödyntämisestä osana sosiaalityön erikoistumisopintojen opinnäytetyötä

Hei! Suoritan Lapin yliopistossa aikuissosiaalityön ja sosiaalisen kuntoutuksen erikoistumisopintoja, ja opinnäytetyöni käsittelee lapsiperheköyhyyttä. Pyydän lupaa hyödyntää vastauksiasi osana opinnäytetyöni aineistoa. Tutkimukseen on

saatu tutkimuslupa Helsingin kaupungilta. Pyytäisin sinua tutustumaan tutkimuksen infokirjeeseen: *[linkki infokirjeeseen]*

Kun olet tutustunut infokirjeeseen pyydän sinua vahvistamaan tai kieltämään suostumuksen tietojen käsittelystä. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Kaikkia vastauksia hyödynnetään joka tapauksessa sosiaalisen raportoinnin tiedonkeruussa.

Ystävällisin terveisin,
Annika Tiilikainen,
projektisuunnittelija, Kestävän kasvun hanke *

- Olen saanut riittävästi tietoa tutkimuksesta ja suostun antamieni tietojen käsittelyyn tutkimuksessa
- En suostu antamieni tietojen käsittelyyn tutkimuksessa. Ymmärrän, että vastauksiani kuitenkin hyödynnetään sosiaalisen raportoinnin tiedonkeruussa.

Raportoitava asia tai ilmiö

Tässä osiossa kysytään ensin taustatietoja raportoitavasta asiasta tai ilmiöstä, jonka jälkeen voit kertoa siitä tarkemmin omin sanoin. Monivalintakysymyksissä valitse se vaihtoehto tai vaihtoehdot, jotka mielestäsi parhaiten kuvaavat raportoimaasi asiaa tai ilmiötä.

9. Koskeeko vastauksesi koko Helsinkiä vai jotain tiettyä aluetta tai alueita? *

- Koko Helsinkiä
- Tiettyä aluetta tai alueita
- En osaa sanoa tai aluetta ei pysty määrittelemään

10. Valitse alue, jota vastauksesi koskee. Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. Alueet on jaettu Helsingin suurpiirien mukaan. Voit tarkistaa alueiden sijainnit Helsingin karttapalvelusta: <https://kartta.hel.fi/?link=dBxyPD#> *

- ☐ Eteläinen suurpiiri
- ☐ Läntinen suurpiiri
- ☐ Keskinen suurpiiri
- ☐ Pohjoinen suurpiiri
- ☐ Koillinen suurpiiri
- ☐ Kaakkoinen suurpiiri
- ☐ Itäinen suurpiiri
- ☐ Östersundomin suurpiiri

11. Koskeeko vastauksesi *

- Yksittäistä lasta, saman perheen lapsia tai yksittäistä perhettä

- Useampaa lasta tai useampaa perhettä
- Ilmiötä

12. Mitkä taustatekijät ovat mielestäsi vaikuttaneet raportoimaasi asiaan tai ilmiöön? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- ☐ Vanhemman työttömyys
- ☐ Vanhemman pienituloisuus
- ☐ Vanhempien ero
- ☐ Vanhemman sairastuminen tai vammautuminen
- ☐ Lapsen sairastuminen tai vammautuminen
- ☐ Muutokset perhekoossa (esim. uuden lapsen syntyminen)
- ☐ Ylivelkaantuminen
- ☐ Hintojen nousu
- ☐ Ensisijaisten sosiaalietuuksien alikäyttö tai vaikeus hakea etuuksia
- ☐ Ei mikään yllä olevista
- ☐ En osaa sanoa

13. Lapsiperheköyhyys voi näkyä eri tavoin: perheellä ei välttämättä ole rahaa ruokaan tai lasten säänmukaisiin vaatteisiin. Mitä alla olevia ulottuvuuksia tunnistat havaitsemastasi asiasta tai ilmiöstä? Voit valita yhden tai useita vaihtoehtoja. Lähde: mukaillen Unicefin (2020) lapsen oikeuksiin perustuvaa määrittelyä: <https://data.unicef.org/resources/measuring-and-monitoring-child-poverty/> *

- ☐ Ravitseminen
- ☐ Vaatetus
- ☐ Asuminen
- ☐ Koulutus
- ☐ Terveys (fyysinen ja/tai psyykkinen)
- ☐ Tiedonsaanti ja yhteydenpito (esim. oma tietokone tai älypuhelin)
- ☐ Sosiaaliset suhteet
- ☐ Vapaa-aika ja harrastukset
- ☐ Ei mikään näistä

14. Kerro omin sanoin, millaisesta havainnosta tai ilmiöstä on kyse ja miten se näkyy omassa työssäsi. *

15. Miten usein havainto tai ilmiö näkyy työssäsi? Valitse parhaiten sopiva vaihtoehto. *

- Päivittäin
- Viikoittain
- Kuukausittain

- Vuosittain
- En osaa sanoa

16. Onko havaitsemasi asia tai ilmiö mielestäsi lisääntynyt tai vähentynyt viimeisen 12 kk aikana? *

- Lisääntynyt
- Vähentynyt
- Pysynyt samana
- En osaa sanoa

17. Onko sinulla ratkaisu- tai kehitysehdotus havaitsemaasi asiaan tai ilmiöön? Voit kertoa sen tässä.

18. Jäikö jotain sanomatta? Tähän voit halutessasi kirjoittaa, jos sinulla on jotakin muuta lapsiperheköyhyyteen liittyvää, josta haluat kertoa

Helsinki

**Helsingin kaupunki
Sosiaali-, terveys- ja
pelastustoimi**

**Toinen linja 4 A 00530
Helsinki PL 6000 00099
Helsingin kaupunki
Puhelinvaihde 09 310 5015**

www.hel.fi